

De kievit: op en top boerenlandvogel

Iedereen op het platteland kent het geluid van buitelende kieviten in het voorjaar wel. Een parmantige vogel met zijn zwart-witte verenkleed, brede vleugels en statige kuif. De kievit hoort bij het Nederlandse weidelandschap. Overal in Nederland kun je de kievit aantreffen. Een soort die daarnaast sterk verbonden is met onze cultuur. De kievit en de mens hebben al een lange geschiedenis samen, ook in de bescherming van deze soort.

Tekst: Anne Jansma, Astrid Manhoudt, Nick van Eekeren
Beeld: Arjan van Duijvenboden, Marcel Kammen, Ellen Meinen

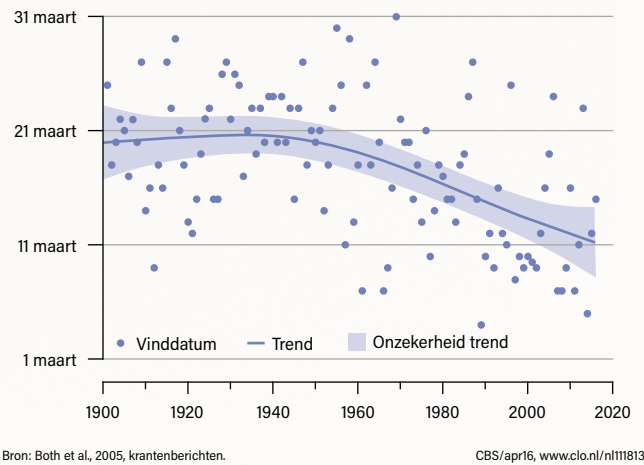

Waar komt de kievit voor?
De kievit is een van oorsprong zeer algemene boerenlandvogel, die wijdverspreid in Nederland voorkomt op alle grondsoorten. Hij heeft een voorkeur voor een open landschap, met weinig bomen en struiken. De grootste aantallen kieviten zijn dan ook te vinden in de klei- en veenweidegebieden van Noord-, Midden- en West-Nederland. Na het broedseizoen verzamelen de kieviten zich in groepen, die vanaf de zomer aangevuld worden met broedvogels uit de Baltische staten, Rusland en Centraal- en Oost-Europa. Hierdoor kunnen er in het najaar en de winter zeer grote groepen kieviten, aangevuld met groepen goudplevieren en spreeuwen, in en boven het boerenland worden waargenomen. Bij intrekende vorst trekken kieviten verder zuidwaarts naar Frankrijk, Engeland en Spanje. ◀

Vinddatum eerste kievitseï in Friesland

De kievit staat op wacht

Gedurende het broedseizoen verdedigt de kievit zijn nest fel tegen predatoren. Het mannetje is waakzaam en alert, en gaat in de aanval als kraaien, meeuwen en buizerds te dicht in de buurt van het nest of de jongen komen. Tureluurs liften graag mee op het waakzame gedrag van de kievit. Ze maken hun nest liefst vlak bij dat van de kievit, soms zelfs op slechts enkele meters afstand. Uit onderzoek is gebleken dat in gebieden met meer kieviten het nestsucces van andere weidevogels, zoals de tureluur en grutto, ook beter is. Met zijn allen sta je sterker. ◀

Waar en wanneer broedt de kievit?

De kievit heeft in het broedseizoen een sterke voorkeur voor vochtige graslanden met een korte open vegetatie en kale grond. Door deze voorkeur broedt een groot deel van de populatie tegenwoordig op (maïs)akkers. Eind februari zoekt de kievit zijn broedgebied weer op. De kievit is de eerste weidevogel die begint met het maken van een nest. Eieren worden gemiddeld genomen vanaf halverwege maart gelegd, maar de vogel begint steeds eerder met leggen. Het eerste kievitseï wordt tegenwoordig ongeveer tien dagen eerder gevonden dan in de jaren vijftig. Dit wordt grotendeels verklaard door het opwarmende klimaat. Nadat het mannetje het vrouwtje het hof heeft gemaakt worden er vier eieren gelegd, die na 26 dagen broeden uitkomen. Als het nest verloren gaat, door bijvoorbeeld predatie, is de kievit in staat om een nieuw legsel te produceren. Hierdoor kunnen tot eind mei nieuwe kievitsnesten worden aangetroffen. ◀

Nederlandse cultuurvogel

De kievit is sterk verbonden met onze cultuur. Het rapen van kievitseieren was lange tijd een belangrijke traditie in grote delen van Nederland. In het voorjaar werd er met de polsstok het boerenland in getrokken. Met de verkoop van kievitseieren werd in het voorjaar zelfs een extra zakcentje verdiend. Eieren werden verkocht aan de horeca en in hoogtijdagen zelfs naar Engeland geëxporteerd. Hiermee was de kievit sterk verbonden aan met name de Friese cultuur. Deze traditie ging hand in hand met de bescherming van de soort, ook al klinkt dit misschien gek. Na het rapen van de eieren in maart, begon in april de periode van het beschermen van de nesten van de kievit en andere weidevogels door de vogelwachten. In 2015 is in Friesland, als laatste provincie, het rapen van kievitseieren verboden. Dat was nodig, omdat ook de kieviten sterk achteruitgaan. De bescherming gaat nog onverminderd door. Vrijwilligers en boeren zetten zich jaarlijks in voor de bescherming van deze mooie vogel. Echter, sinds de jaren negentig is het aantal kieviten dat in Nederland broedt, fors afgenomen: met 40 procent tot circa 140.000 broedparen. ◀

Rekening houden met het maaien en zaaien

De kievitsnesten in het vroege voorjaar zijn erg kwetsbaar voor landwerkzaamheden zoals sleepslangen, mestinjectie, walfrezen en weideslepen. Om nestverliezen te voorkomen, is het het beste om landwerkzaamheden voor halverwege maart af te ronden. Daarnaast kunnen nesten afgedekt en gespaard worden met nestpannen tijdens de werkzaamheden op het land. Tijdens beweiding kunnen nestbeschermers worden geplaatst, waardoor het nest niet vertrapt wordt. Doordat de kievit vroeg in het voorjaar broedt, is de kans groot dat de eerste legsels voor de eerste snede al uit zijn. Ook broeden tegenwoordig steeds meer kieviten op maïspercelen. Echter, door het grote aantal bewerkingen op deze percelen is de kans op nestverliezen hier groot. Een rustperiode op bouwland, waarbij de maïs later in het seizoen wordt gezaaid, biedt de kievit kans om succesvol zijn eieren uit te broeden. Door dit te combineren met braakstroken is er meer dekking en voedsel voor de kuikens. Voldoende opgroeihabitat op en rondom maïspercelen is belangrijk voor de kuikens. Zo wordt er geëxperimenteerd met vernatting op maïspercelen in combinatie met braaklegging en (voorbe)beweiding op graslandpercelen direct naast het bouwland. ◀

Weidevogelman

TIP

Rij ruige mest uit in het voorjaar. De ruige mest 'trekt' wormen omhoog en maakt ze beschikbaar voor de kievit.

Vochtige open graslanden

In vochtige graslanden kunnen kieviten makkelijker voedsel vinden doordat de wormen dicht onder het maaiveld zitten. De korte vegetatie zorgt er ook voor dat de kievit zijn prooi beter kan zien. Het verhogen van het slootwaterpeil of het vol laten lopen van een greppel (greppelplas-dras) zijn goede maatregelen om de kievit te helpen. Hierdoor ontstaan vochtige en slikkige randen waar de kievit voedsel kan vinden. Een lage bemesting helpt om de vegetatie langer kort en open te houden. In droge voorjaren hebben kievitkuikens moeite om voldoende voedsel te vinden. Daarbij komt dat een gebrek aan vocht leidt tot een vertraagde groei. Greppelland heeft daarnaast nog een andere belangrijke functie. Bij gevaar van overvliegende roofvogels kunnen de kuikens in de greppel dekking zoeken. De kans dat kievitkuikens vliegvlug worden, is groter op land met greppels. ◀

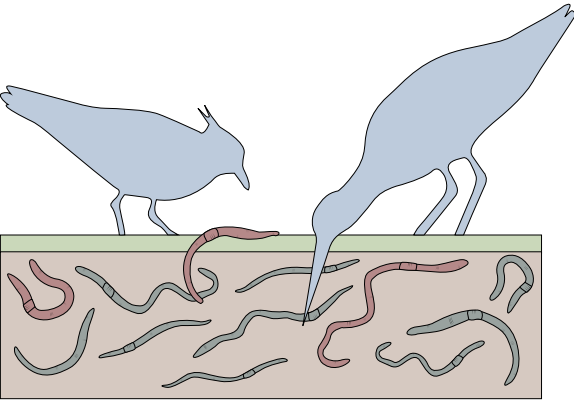
Maatregelen voor de kievit

Grasland

- Zorg in het voorjaar voor kale, kort begroeide vochtige grond door percelen kort de winter uit te laten komen. Dit zorgt voor een goede start van het broedseizoen. Dit kan gerealiseerd worden met beweiding door schapen en het achterwege laten van bemesting.
- Greppelpas-dras en hoog waterpeil resulteren in natte slikkige plekken, die kieviten en hun kuikens graag gebruiken.
- Bemesting met vaste mest resulteert in hogere aantallen rode wormen.
- Koester oud (greppel)grasland.
- Extensief graslandbeheer zorgt ervoor dat de vegetatie ijl en open blijft, waardoor het langere tijd geschikt blijft voor kieviten.
- Met (extensieve) beweiding creëer je variatie. Kieviten houden van korte vegetatie en de mestflatten trekken allerlei insecten aan.
- Voer landwerkzaamheden in het vroege voorjaar voor halverwege maart uit, zodat nesten gespaard worden.

Bouwland

- Voer landwerkzaamheden uit voor halverwege maart. Indien dit niet lukt, stel dan de werkzaamheden uit of laat een deel van het perceel braak liggen.
- Braakstroken bieden voedsel en dekking aan kievitkuikens.
- Zorg voor voldoende geschikt opgroei biotoop op of in de omgeving van bouwland. Denk aan beweiding op naastgelegen percelen, graslandstroken langs de sloten, hoog waterpeil of greppelpas-dras. ◀

Wat eet de kievit?

De kievit is met zijn korte snavel een zogeheten zichtjager. Hij kan niet zoals de grutto dieper in de grond naar wormen zoeken, maar moet het hebben van wormen die zich vlak onder het maaiveld bevinden en boven de grond komen. Dit zijn voornamelijk rode wormen, de strooiselbewoners en pendelaars. De grijze wormen zijn echte bodembewoners, die veel minder boven de grond komen. Door te trappelen, vergelijkbaar met wat meeuwen doen, haalt de kievit de rode wormen naar boven. Dit doen ze ook 's nachts. Kieviten foerageren daarbij op zowel zicht als gehoor. Naast wormen worden er ook andere bodembewonende dieren gegeten, zoals kevers, spinnen en emelten. De kievit is daarmee een functionele emeltenbestrijder. De kievitkuikens hebben een net zo gevarieerd dieet als de oudervogels, dat bestaat uit kevers, spinnen, vliegen, larven en regenwormen. Eén kuiken eet 800 tot 5.000 prooidiertjes per dag. De kievitkuikens pikken de insecten van de grond. Daarom zitten kievitgezinnen graag op percelen met een korte open grasmat, waar insecten makkelijk te vinden zijn. Bij slecht weer en kou schuilen de kuikens regelmatig onder de vleugels van hun ouders om op te warmen. Na 35 à 40 dagen zijn de kuikens vliegvlug. ◀

Beweid grasland

Rode wormen zijn een belangrijk onderdeel van het dieet van de kievit. Je kunt rode wormen stimuleren door bemesting van het grasland met vaste mest. De rode worm is slecht bestand tegen grondbewerkingen zoals ploegen. Om die reden vind je op oud grasland meer rode wormen. Daarnaast is de kievit gebaat bij variatie in het grasland. Beweiding en in het specifiek extensieve beweiding leidt tot variatie in grashoogte door het ontstaan van mestbossen. Dit biedt voedsel en dekking tegen predatoren voor de kuikens. Ook zijn mestflatten insectenhotspots, een tafeltje-dekje voor de kievit met mestkevers, vliegenlarven en wormen. ◀